

ESNAFLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: GÜMÜŞHANE İLİNDE BİR UYGULAMA¹

Alper Veli ÇAM²

Tuğba KABADAYI³

ÖZET

Esnafların kendine özgü yaşadığı sorunların bilimsel perspektiften incelenmesi önemlidir. Özellikle ilgili otoritelerin gerçekçi çözümler üretebilmesi için esnafların sorunlarının yerinde tespit edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda çalışmada Gümüşhane Esnaf ve Sanatkarlar Odası ile Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı esnafların karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir.

Çalışmanın temel amacı; esnafların karşılaştığı sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda Gümüşhane ilinde bir araştırma yapılmıştır. Örneklem rastgele tabakalaşma yöntemi ile seçilmiş ve araştırmaya katılmayı kabul edenlere anket uygulanmıştır. Araştırma için yüz yüze görüşme tekniğiyle 300 adet anket formu doldurulmuştur. Çalışmada temel istatistik analizlerinin yanında Ki-kare bağımsızlık testleri ile faktör analizi kullanılmıştır.

Çalışma sonucunda, esnafların karşılaştıkları sorunların başında, vergi dağılımındaki adaletsizlik ve kamu kurum ve kuruluşlarıyla alakalı sorunların geldiği tespit edilmiştir. Bunun yanında kalifiye eleman bulmada yaşanan zorluklar ve ödenen primlere göre alınacak emekli aylıklarının düşüklüğü, esnafların temel sorunları arasındadır.

Anahtar kelimeler: Esnaf ve Sanatkarlar, Mikro Finans, Faktör Analizi.

Jel Kodu: C38, F61, G21.

PROBLEMS FACED BY ARTISANS AND SOLUTION PROPOSALS: AN APPLICATION IN GUMUSHANE

ABSTRACT

It is important to examine the problems faced by the artisan from a scientific perspective. Especially for the authorities to produce realistic solutions, it is necessary to determine the problems of the artisans on the spot. In this direction, the problems of artisans registered in the Gümüşhane Tradesmen and Artisans Room and The Chamber of Commerce of Industry were examined.

The aim of this study is to determine problems faced by artisans and is to propose solutions. For this purpose, a research was carried out in Gümüşhane central province. The sampling method was selected by random stratification and applied to those who agreed to participate in the survey. For the research, 300 questionnaires were filled with face-to-face interview technique. In addition to basic statistical analysis, Chi-square independence tests and factor analysis were used in the study.

At the end of the study, it was determined that the problems faced by the artisans came from the unfairness of tax distribution and related problems with public institutions and organizations. In addition to this, qualified labor and paid insurance premiums are among the main problems of artisans.

Key words: Tradesmen and Artisans, Micro Finance, Factor Analysis.

Jel Code: C38, F61, G21.

¹ Bu çalışma Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı tarafından kabul edilen "Esnaf ve Sanatkarların Finansal Sorunları: Gümüşhane İlinde Bir Uygulama" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

² Yrd. Doç. Dr., Gümüşhane Üniversitesi, İ.İ.B.F., alpercam@gumushane.edu.tr.

³ Uzman, Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, tugba_29_09@hotmail.com.

1. GİRİŞ

Esnaf ve Sanatkâr kavramının doğuşu ahilik felsefesine dayanmaktadır. Ahiliğin temelleri 12.yy da atılmıştır. Cumhuriyetin kurulması ile 5373 Sayılı Esnaf Dernekleri ve Esnaf Birlikleri Kanunu çıkarılmıştır. 1964 yılında 507 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Kanunu yürürlüğe girmiştir. Esnaf ve Sanatkârlar üretimiyle ve hizmetleriyle toplumun her kesimine etki etmiştir. İstihdam ve kaynak yaratmasıyla ekonomik ve sosyal büyümeye katkı sağlamaktadır. Ülkenin istikrarı, kalkınması ve dinamizmi sağlaması açısından vazgeçilmezdir. Makro açıdan bu katkının sağlanabilmesi için esnafın mikro düzeyde karşılaştıkları problemlerin yerinde ve doğru tespit edilmesi önemlidir.

Son zamanlarda esnafın karşılaştıkları temel sorunların başında vergi adaletsizliği, kamu kurumları ile olan iletişim eksikliği, finansal bilgi yetersizliği, yenilikçi fikirlere karşı önyargı gibi sorunlar gelmektedir. Bu ve benzeri sorunların giderilmesi için gerekli önlemlerin alınması ilgili otoritelerin görevleri arasında olmakla beraber, mevcut sorunların tespitinde ve çözüm önerileri sunulmasında akademisyenlere de büyük rol düşmektedir.

Bu doğrultuda, Gümüşhane il merkezinde esnafın finansal durumlarını inceleyen bu çalışmada, Gümüşhane Esnaf ve Sanatkâr Odası'na ve Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı esnafın yaşadığı finansal sorunların tespit edilmesi ve alınacak önlemler için çeşitli çözüm önerileri sunulması hedeflenmiştir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Cındık ve Akyüz (1998), Trabzon ili mülki sınırları dâhilinde bulunan küçük ve orta ölçekli orman ürünleri sanayi işletmelerinin durumlarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, orman ürünleri sanayisindeki arz ve talep dengesizliği ile bu iş kolunda çalışan küçük ve orta ölçekli işletmelerin sorunlarının birlikte dikkatle alınması gerektiğini tespit etmişlerdir. Yapılan araştırma sonucunda çalışmanın konusunu oluşturan işletmelerin ana sorunları belirlenmiş ve çözüm önerileri getirilmiştir.

Özgener (2003), çalışmasında Nevşehir un sanayisinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin büyüme sürecindeki yönetim ve organizasyon sorunlarını analiz etmiştir. Araştırma sonucunda işletmelerin yönetim tarzı, personel tedariki ve eğitimi, organizasyon yapıları, planlama becerileri, yetki devri, karar verme, kurumsallaşma, kalite anlayışı ve büyüme konusundaki eğilimlerine ilişkin bulgular elde edilmiştir.

Torlak ve Uçkun (2005), KOBİ'lerin finansal sorunlarının tespiti ile ilgili yaptıkları çalışmalarında, işletmelerin en ciddi finansman sorunlarının nakit para sıkıntısı, piyasa durgunluğu ve kredi faizlerinin yüksekliği olduğunu tespit etmişlerdir. Pazarlama sorunları bakımından ise işletmelerin yeni ürün geliştirme güçlüğü, tüketici tercihlerinin hızlı değişimi ve rakiplerin fiyat anlaşmaları sorunlarıyla ağırlıklı olarak karşı karşıya oldukları tespit edilmiştir. KOBİ'lerde karşılaşılan finansman ve pazarlama sorunlarının işletme büyüklüğüne ya da faaliyette bulunulan sektörlere göre farklılık göstermediği yapılan analiz sonucunda ortaya çıkmıştır.

Cavcar vd. (2006), çalışmalarında Muğla ilindeki esnafın karşılaştıkları sorunları araştırmışlardır. Çalışmada pazar esnafının temel sorunları üzerinde durulmaya çalışılmış ve uygulama alanı olarak Muğla ilinde Perşembe günü kurulan il pazarındaki esnaf araştırma kapsamına alınmıştır.

Aslan ve Aslan (2008), çalışmalarında, Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu (TESK) tarafından 2006 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na sunulan ve Türkiye'de büyük perakende firmalarının bazı alanlarda sınırlandırılmasına ilişkin regülasyon önerisi ile ilgili oyun teorisi merkezli bir model geliştirmişlerdir. Becker'ın 1983 yılında ortaya koyduğu modelden bazı yönlerde ayrılarak kurgulanan bu çalışma, regülasyon oyununa Türkiye'deki iş ve siyaset sisteminin kendine özgü normlarını ve ortanca seçmen kuramını entegre etmiştir. Bu ilaveler çerçevesinde Türkiye için kurgulanan bu model, büyük perakende işletmelerinin regülasyonunun oldukça karmaşık bir durum sergilediğini göstermiştir.

Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu (TESK), (2008) "Esnaf ve Sanatkâr Raporu, Mevcut Durum Sorunları ve Önerileri" başlıklı çalışmasında TESK'in 81 ildeki 82 esnaf ve sanatkârlar odaları birliğine kayıtlı 7237 Esnafa bir beklenti anketi uygulamıştır. Mesleki eğitim, esnaf ve sanatkârlara yönelik devlet destekleri, sağlanan teşvikler, kredi ve finansman uygulamaları, vergi uygulamaları, sosyal güvenlik, sektörel sorunlar gibi başlıklara ilişkin durumlarını, beklentilerini ve sorunlarını tespit etmiş ve çeşitli çözüm önerileri sunmuştur.

Yücel (2008), çalışmasında dünya ekonomisinde yaşanan hızlı dönüşümlerin Türkiye ekonomisinde meydana getirdiği etkilerden esnafın nasıl etkilendiğini ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışmada, esnafın yaşadıkları

ekonomik sorunlar ve geleceklerine yönelik tehditleri tespit edilmiş, tespit edilen sorunlara ve tehditlere yönelik olarak çeşitli çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Baykul (2009), Isparta ilindeki esnafın sorunlarının tespiti ve esnafın yerel ekonomiler ile ilişkisini tespit edebilmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışmada işletme sahiplerinden anket yöntemi ile veriler elde edilmiş ve mevcut sorunlar tespit edilmiştir.

Baykul ve Dulupçu (2009), çalışmalarında, Isparta il merkezinde gıda hizmet sektöründe faaliyet gösteren esnaf ve mikro ölçekli işletmelerin ulusal ve bölgesel bazda yaşadığı sorunları araştırmışlardır. Çalışma sonunda işletmelerin sektörel ve bölgesel özelliklerine uygun yeterli analizler olmadığından, geleceğe yönelik politika ve programların geliştirilmesinde güçlükler yaşandığını tespit etmişlerdir.

Met (2011), çalışmasında, KOBİ'lerin çeşitli sorunlarının olduğunu ve bunlar arasında finansal sorunların en başta geldiğini öne sürmüştür. Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te anket yöntemiyle yapılan araştırmanın sonucunda Kırgızistan'daki KOBİ'lerin, beklenenin aksine belirgin bir likidite sıkıntısı yaşamadıkları, ancak kredi koşullarını elverişsiz buldukları saptanmıştır.

Dönmez (2013), Karabük ili özelinde yapılan bir alan çalışması ile KOBİ'lerin finansman sorunlarının kaynağını, bu sorunları çözmeye kullandıkları araçları ve alternatif finansman araçlarını ne kadar tanıdıklarını araştırmak amacıyla yaptığı çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden yüz yüze anket tekniği uygulanmıştır. Anket bulguları ışığında işletmelerin çoğunun aile şirketi olarak faaliyetini sürdürdüğünü, finansman sorununun yaşandığı ve sahip ile yöneticilerin finansman sorununun çözümü için gerekli finansman araçları hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Aydın (2014), çalışmasında esnaf ve sanatkârların istihdama ilişkin sorunlarını incelemiştir. Anket yönteminin kullanıldığı çalışmadan elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan kuaförlerin yarısından fazlası haftanın tüm günlerinde ve günlük 8 saatten fazla çalışmakta olduğu ve ciddi sağlık problemleri ile karşılaştıklarını tespit etmiştir.

Dorambari (2014), çalışmasında KOBİ'lerin sorunlarını belirlemek amacıyla bir anket çalışması yapmıştır. Çalışma sonucunda Kosova KOBİ'lerinin genelinde finansal sorunların yaşandığını ve bu finansal sorunların çözümünde yeterli çözüm yollarının bulunmadığını tespit etmiştir. Ayrıca kalifiye eleman konularında, altyapı, kredi alma, ihraç etme, rekabet, hammadde girişlerinin yüksekliği, siyasi istikrarsızlık gibi sorunların KOBİ'lerin genel sorunları olduğu görülmüştür.

3. METODOLOJİ

3.1. Araştırmanın Amacı, Beklenen Fayda ve Kapsam

Bu çalışmanın temel amacı Gümüşhane'de faaliyet gösteren esnafın karşılaştıkları finansal sorunları tespit etmek ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmaktır. Bu çalışma neticesinde elde edilecek bulgular vasıtasıyla Gümüşhane'de Esnaf ve Sanatkâr Odalarına ve Ticaret ve Sanayi Odalarına bağlı esnaf ve sanatkârların finansal sorunlarının belirlenmesi ve getirilebilecek çözüm yollarının doğru olarak yorumlanması ve değerlendirilmesi çalışmanın temel çıktısını oluşturmaktadır.

Çalışma yapılırken zaman ve maliyet kısıtlarından dolayı araştırma evreni Türkiye genelini kapsayacak şekilde ele alınamamış, sadece Gümüşhane il merkezini kapsayacak şekilde yapılmıştır. Bu çalışmanın sonuçları yalnızca kapsam içindeki anket uygulananlar için geçerli olup Türkiye için genelleme yapılamaz.

3.2. Örneklem Süreci ve Yöntem

Çalışmada anket tekniği, veri toplamak için en uygun yöntem olarak belirlenmişti. Anket grubunun ana kitleyi temsil ettiği ve ankete katılan kişilerin soruları doğru ve tam olarak anladığı ve cevapladığı varsayılmaktadır.

Çalışma, hem tanımlayıcı hem de kesitsel türde bir çalışmadır. Çalışmanın evrenini Gümüşhane il merkezinde faaliyet gösteren esnaf oluşturulmaktadır. Örneklem yöntemi rastgele tabakalaşma yöntemi ile seçilmiş ve araştırmaya katılmayı kabul edenlere uygulanmıştır. Araştırma için yüz yüze görüşme tekniğiyle 300 adet anket formu doldurulmuştur. Çalışmada anket formlarının tamamı değerlendirilmeye alınmıştır. Verilerin analizinde SPSS 20 paket programı kullanılmıştır. Araştırma anketin hazırlanmasında Ayşegül Baykul tarafından 2009 yılında yayınlanan, "Isparta İl Merkezindeki Esnaf Sorunları ve Esnafın Yerel Ekonomi İle İlişkisi" adlı yüksek lisans tezinden faydalanılmıştır. Elde edilen verilere frekans, Ki-Kare bağımsızlık testleri ve faktör analizleri uygulanmıştır.

4. BULGULAR**4.1. Temel Bulgular**

Çalışma kapsamındaki işyeri sahiplerine ilişkin elde edilen çeşitli demografik bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Demografik Bulgular

Medeni Durum	Frekans	Yüzde(%)
Bekâr	48	16,0
Evli	240	80,0
Boşanmış	9	3,0
Dul	3	1,0
Cinsiyet	Frekans	Yüzde(%)
Erkek	218	72,7
Kadın	82	27,3
Yaş	Frekans	Yüzde(%)
24 ve aşağı	30	10,0
25-34	150	50,0
33-44	76	25,3
45-54	40	13,3
55 ve üstü	4	1,3
Eğitim Seviyesi	Frekans	Yüzde(%)
İlköğretim	36	12,0
Lise	171	57,0
Meslek Lisesi	60	20,0
Yüksekokul Fakülte	33	11,0

Araştırma kapsamında il merkezinde yapılan anket sonucunda esnafın büyük bölümünün medeni durumunun evli olduğu görülmektedir. Esnafın %80’i evli, %16’sı bekâr, %3’ü boşanmıştır. Esnafın %72,7’sini erkek %27,3’ünü kadın oluşturduğu görülmüştür. Tablo 1 incelendiğinde esnafın yarısının 25-34 yaşları arasında olduğu görülmektedir. İl merkezindeki 300 esnafın %10’u 24 yaşından küçüktür. %25,3’ü 33-44 yaşları arasında, %13,3’ü 45-54 yaş arasında ve %1,3’ü ise 55 ve üstü yaştadır. Esnafın eğitim durumu incelendiğinde %57’sinin lise, %20’sinin meslek lisesi mezunları olduğu gözlenmiştir. Yüksekokul veya fakülte mezunu olanların oranı ise % 11’dir.

Tablo 2. İşyerlerine İlişkin Bulgular

Bağlı Olduğu Kuruluş	Frekans	Yüzde(%)
Esnaf ve Sanatkârlar Odası	226	75,3
Ticaret ve Sanayi Odası	72	24,0
Personelin Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde(%)
İlköğretim	38	12,7
Lise	162	54,0
Meslek Lisesi	70	23,3
Yüksekokul-Fakülte	22	7,3
Sertifika-Ustalık Belgesi	3	1,0

Tablo 2. İşyerlerine İlişkin Bulgular (Devamı)

Faaliyet Dönemi	Frekans	Yüzde(%)
1-3 yıl	38	12,7
4-10 yıl	147	49,0
11-15 yıl	100	33,3
16 ve üstü	15	5,0
İşletmenin mülkiyeti	Frekans	Yüzde(%)
Satın Alma	53	17,7
Miras	50	16,7
Kredi	42	14,0
Kira	155	51,7
Gelir-Gider Karşılama	Frekans	Yüzde(%)
Hiç	35	11,7
Az	126	42
Orta	110	36,7
Çok	29	9,7
Sermaye	Frekans	Yüzde(%)
Hiç	85	28,3
Az	92	30,7
Orta	100	33,3
Çok	17	5,7
Çok fazla	6	2,0

Anket uygulanan esnafların %75,3'ü Esnaf ve Sanatkarlar Odasına kayıtlı iken %24'ü Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlıdır. Esnafların çalıştırdığı personelin %54'ü lise mezunu, %23'ü ise meslek lisesi mezunudur. İşletmelerin faaliyette buldukları süre ağırlıklı olarak 4-10 yıldır. Mülkiyet açısından baktığımızda ise işyerlerinin yarısından fazlası kiradır. Anket kapsamındaki işyerlerinde, elde edinilen gelirin tüm yaşam ihtiyaçlarını karşılayabilme durumuna yönelik soruya çoğunlukla orta ve az derecede yeterli olduğu cevabı verilmiştir. Esnafların %11,7'lik kısmı ise ihtiyaçlarını hiç karşılayamadıklarını belirtmişlerdir.

4.2. Faktör Analizi Sonuçları

Faktör analizi, birbiriyle ilişkili çok sayıdaki değişkeni az sayıda, daha anlamlı, kolay ulaşılabılır ve birbirinden bağımsız faktörler haline getiren ve yaygın olarak kullanılan çok değişkenli istatistik tekniklerden biridir (Cengiz ve Kılıç, 2007: 352). Faktör analizi, değişkenler arasındaki bağımlılığı araştırmak, verileri ve özet biçimde sunarak en uygun ölçme modelini elde edebilmek için kullanılan bir yöntemdir (Çam ve Günal, 2016: 217). Faktör analizi altında değişkenler seti olan ve faktör olarak adlandırılan genel değişkenin oluşturulması biçimidir. Bu yöntemle çok sayıda değişken yerine birbirine benzeyen değişkenler toplanarak daha az sayıda değişken kullanılmaktadır. Çok sayıda değişkenle çalışmak zor olabilir. Bu nedenle birbiriyle ilişkili verilerden birbirinden bağımsız faktörler elde edilebilir. Faktör analizi, verilerin küçültülmesini sağlar ve değişkenler arasındaki ilişkilerden yararlanarak yeni yapılar ortaya koyar (Polat, 2012: 16).

Faktör analizine uygunluğun belirlenmesi için bir küresellik sınaması olan ve verilerin birbiriyle ilişkili olup olmadığını gösteren Bartlett sınaması ve örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygunluğunu sınanan Kaiser Mayer Olkin (KMO) ölçütlerine bakılmıştır. Bartlett Değeri: 1465,581; P: 0,000 ve KMO: 0,732 şeklinde hesaplanan istatistiklerin faktör analizi çalışmasına uygun olduğu görülmüştür.

Faktör analizi sonucunda esnafların finansal sorunlarına ait değişkenlerin 0,40 ve üzeri faktör yükleri olanlar dikkate alınmış ve 6 faktör bulunmuştur. Bu faktörler toplam varyansın %56,742'sini açıklamaktadır. Faktörler sırasıyla, kredi faktörü, vergi faktörü, eğitim faktörü, kamu faktörü, meslek odası faktörü ve yerel yönetim faktörü olarak adlandırılmıştır. Bu faktörlere ilişkin istatistiksel bilgiler her bir faktöre göre ayrı ayrı tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Kredi Faktörü

	1		2		3		4		5		Ort.	Standart Sapma
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
S.11	50	16,7	76	25,3	91	30,3	49	16,3	34	1,3	2,8033	1,22597
S.12	38	12,7	62	20,7	107	35,7	42	14	51	17	3,0200	1,24019
S.13	36	12,0	74	24,7	94	31,3	52	17,3	44	14,7	2,9800	1,22116

(1) Hiç, (2) Az, (3) Orta, (4) Çok, (5) Çok fazla

S 11: Krediler hakkında bir uzmandan destek almayı ne ölçüde düşünüyorsunuz?

S 12: Kredi alırken sorun yaşıyor musunuz?

S 13: Kredi geri ödemesinde sorun yaşıyor musunuz?

Tablo 3’de kredi faktörüne ilişkin bilgiler sunulmuştur. Gümüşhane il merkezinde esnaflar kredi alırken sorun yaşıyor musunuz sorusuna 3.02 ortalama ile orta derecede bir sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kredi alırken toplam denek grubunun %12,7’si hiç sorun yaşamazken % 17’si çok fazla sorun yaşamaktadır. Kredi hakkında bir uzmandan destek almayı ne ölçüde düşünürsünüz sorusu 2,80 ortalama almıştır. Bu durum Gümüşhane esnafları uzman görüşüne sıcak bakmadığını göstermektedir. Kredi geri öderken sorun yaşıyor musunuz sorusuna ise 2,98 ortalama ile orta derecede bir sorun yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Gümüşhane İl merkezinde esnaflar kredi alırken ve kredi geri ödenmesinde orta derecede sorun yaşamaktadır. Uzman desteğine ise orta derecenin altında ihtiyaç duymaktadır. Burada Gümüşhane esnafının finansal kaynakları iyi kullanabildiği dile getirebilir.

Tablo 4. Vergi Faktörü

	1		2		3		4		5		Ort.	Standart Sapma
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
S.15	29	9,7	92	30,7	122	40,7	34	11,3	23	7,7	2,7667	1,03074
S.16	34	11,3	106	35,3	109	36,3	33	11,0	18	6,0	2,6500	1,01864

(1) Hiç, (2) Az, (3) Orta, (4) Çok, (5) Çok fazla

S 15: Kredi almak için gösterilecek teminat sıkıntınız var mı?

S 16: Vergi ödemek için kaynak bulmada sıkıntınız oluyor mu?

Vergi faktörüne ilişkin bilgiler Tablo 4’te sunulmuştur. Esnafların kredi almak için teminat sıkıntısı olup olmadığına ilişkin soruya katılımcılar 2,76 ortalama ile orta derecenin altında bir sıkıntının söz konusu olduğunu belirtmişlerdir. Bu grubun %7,7’si çok fazla sorun yaşarken, %9,7’si hiç sorun yaşamadığını belirtmiştir. Vergi ödemek için kaynak bulmada sıkıntınız oluyor mu sorusuna ise 2,65 ortalama ile orta derecenin altında bir sorun yaşandığı belirtilmiştir.

Tablo 5. Eğitim Faktörü

	1		2		3		4		5		Ort.	Standart Sapma
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
S.30	32	10,7	80	23,7	73	24,3	42	14,0	73	24,3	3,1467	1,33833
S.31	14	4,7	63	21,0	82	27,3	53	17,7	88	29,3	3,4600	1,24105
S.32	33	11,0	72	24,0	83	27,7	44	14,7	68	22,7	3,1400	1,31128

(1) Hiç, (2) Az, (3) Orta, (4) Çok, (5) Çok fazla

S 30: Kendi memleketinizden olanları çalıştırmayı ne ölçüde tercih edersiz?

S 31: Çalışacağı işe göre tecrübeyi ne ölçüde tercih edersiniz?

S 32: Aynı bölgede ihtiyaç fazlası işyerlerine sınır ve uzaklık şartı getirilmesini ne ölçüde uygun bulursunuz?

Tablo 5’de eğitim faktörüne ilişkin istatistiksel bilgiler sunulmuştur. İşyerinde çalışan kişilerin kendi memleketlerinden olanları çalıştırmayı uygun bulup bulmadıkları sorusuna 3,14 ortalama ile tercih ettikleri görülmektedir. Çalışacağı işe göre tecrübeyi ne ölçüde tercih edersiniz sorusuna 3,46 ortalama ile tecrübeyi dikkate aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı bölgede ihtiyaç fazlası işyerine sınır ve uzaklık şartı getirilmesini ne ölçüde uygun bulursunuz sorusunun ortalaması 3,14’tür. Gümüşhane il merkezinde yerleşim alanı kısıtlıdır, aynı bölgede çok sayıda ve sektörde çalışan iş yeri bulunmaktadır. Aynı sokakta çok sayıda lokanta, kafe, berber türü yerlerin olması esnafların optimal kapasite ile hizmet vermesini sağlamak için bir dezavantajdır. Aynı bölgede uzaklık ve sınır kriterleri getirilmesinin uygun olacağını düşünen esnafların oranı % 65’tir.

Tablo 6. Kamu Faktörü

	1		2		3		4		5		Ort.	Standart Sapma
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
S.33	58	19,3	101	33,7	114	38,0	18	6,0	9	3,0	2,3967	0,96389
S.34	93	31,0	104	34,7	88	29,3	12	4,0	3	1,0	2,0933	0,92057
S.35	82	27,3	108	36,0	100	33,3	9	3,0	1	0,3	2,1300	0,86153
S.36	123	41,0	106	35,3	54	18,0	13	4,3	4	1,3	1,8967	0,93572
S.37	103	34,3	109	36,3	71	23,7	14	4,7	3	1,0	2,0167	0,92696
S.38	95	31,7	112	37,3	70	23,3	15	5,0	6	2,0	2,1070	1,09387
S.39	123	41,0	80	26,7	67	22,3	11	3,7	19	6,3	2,0767	1,16130

(1) Hiç, (2) Az, (3) Orta, (4) Çok, (5) Çok fazla

S 33: Meslek odaları ile ilişkiniz?

S 34: Belediye ile ilişkiniz?

S 35: Valilik ile ilişkiniz?

S 36: Üniversite ile ilişkiniz?

S 37: Kooperatifler ile ilişkiniz?

S 38: Maliye ile ilişkiniz?

S 39: Ticaret odası ile ilişkiniz?

Esnaflara meslek odaları ile ilişkiniz nedir diye sorulduğunda 2,39 ortalama ile orta derecenin altında olduğu belirtilmiştir. Belediye ile 2,09 ortalama ile az derecede, valilik ile 2,13 ortalama ile az derecede, üniversite ile 1,89 ortalama ile düşük derecede ilişkileri olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre kamu kurum ve kuruluşları ile ilişkilerin oldukça düşük olduğu söylenebilir. Esnafların en çok ilişki içinde olduğu kurum maliye ve meslek odalarıdır. Bağlantının en zayıf olduğu kurum ise üniversitelerdir.

Tablo 7. Meslek Odası Faktörü

	1		2		3		4		5		Ort.	Standart Sapma
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
S.40	44	14,7	61	20,3	101	33,7	82	27,3	12	4,0	2,8567	1,09855
S.41	43	14,3	81	27,0	132	44,0	35	11,7	9	3,0	2,6200	0,96888
S.42	39	13,0	92	30,7	124	41,3	37	12,3	8	2,7	2,6100	0,95268
S.43	36	12,0	114	38,0	108	36,0	36	12,0	6	2,0	2,5400	0,92263

1:Hiç katılmıyorum 2:Kısmen katılmıyorum 3:Kararsızım 4:Kısmen katılıyorum 5:Kesinlikle katılıyorum

S.40 Bağlı meslek odası nitelikli eleman bulma konusunda yardımcı olmaktadır.

S.41 Bağlı bulunduğum meslek odasından tereddüt ettiğim konularda rahatça yardım alıyorum.

S.42 Bağlı bulunduğum meslek odasının beni en iyi şekilde temsil ettiğine inanıyorum.

S.43 Bağlı bulunduğum meslek odası çağın gereklerine ayak uydurmaktadır.

Bağlı bulunduğum meslek odası nitelikli eleman bulma konusunda yardımcı olmaktadır sorusu (2,85 ortalama) esnafların kararsız olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bağlı olduğum meslek odasından tereddüt ettiğim konularda yardım alıyorum sorusuna 2,62 ortalama ile kararsızlığa yakın yanıt verilmiştir. Bunlardan %27'si hiç düşünmeye kısmen katılmazken %14'ü hiç katılmamaktadır. Bağlı bulunduğum meslek odası beni en iyi şekilde temsil etmektedir sorusuna ise 2,61 ortalama ile kısmen katılmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bağlı bulunduğum meslek odası çağın gereklerine ayak uydurmaktadır sorusuna 2,54 ortalama ile kısmen katılmıyorum yanıtı getirilmiştir.

Tablo 7. Yerel Yönetim Faktörü

	1		2		3		4		5		Ort.	Standart Sapma
	F	%	F	%	F	%	F	%	F	%		
S.44	44	14,7	96	32,0	112	37,3	42	14,0	6	2,0	2,5667	0,97058
S.45	31	10,3	111	37,0	113	37,7	29	9,7	16	5,3	2,6267	0,97834
S.46	36	12,0	88	29,3	124	41,3	32	10,7	20	6,7	2,7067	1,03159

1:Hiç katılmıyorum 2:Kısmen katılmıyorum 3:Kararsızım 4:Kısmen katılıyorum 5:Kesinlikle katılıyorum

S.44 Bağlı bulunduğum meslek odası, merkezi ve yerel yönetimler, esnaf ve sanatkârların sorunlarına duyarsızdır.

S.45 Merkezi ve yerel yönetimlerin kayıt dışılık hakkında kontrol ve denetim mekanizmaları yetersizdir.

S.46 İlimizde bulunan üniversite, esnaf ve sanatkârların sorunları ile ilgilenmemekte, bunlara duyarsız kalmaktadır.

Yerel yönetim faktörüne ilişkin elde edilen veriler Tablo 7'de sunulmuştur. Bağlı bulunduğum meslek odası, merkezi ve yerel yönetimler, esnafların sorunlarına duyarsızdır sorusuna 2,56 ortalama ile kısmen katılmıyorum yanıtı verilmiştir. Merkezi ve yerel kayıt dışılık hakkında kontrol ve denetim mekanizmaları yetersizdir sorusuna kısmen katılmıyorum yanıtı getirilmiştir. Bu duruma katılımcıların %10,3'ü hiç katılmadığını söylerken %5,3'ü kesinlikle katıldığını söylemiştir. Üniversitenin, esnafların sorunları ile ilgi düzeyi incelendiğinde katılımcıların ortalaması 2,70 olarak tespit edilmiştir. Bu durum katılımcıların kararsız olduğunu veya fazla bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir.

4.3. Ki-Kare Analiz Sonuçları

Gümüşhane araştırma sahasında elde edilen bulguların, birbirinden bağımsız olup olmadığını test etmek için Ki-kare bağımsızlık testinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda hipotezler aşağıdaki gibidir.

H_0 : İki değişken birbirinden bağımsızdır.

H_1 : İki değişken birbirinden bağımsız değildir.

Tablo 8. Ki-kare Analiz Özeti

Sıra	Değişken 1	Değişken 2	P Değeri (anlamlılık)	Sonuç
1	Bağlı Olunan Kuruluş	Uzman Desteği İhtiyacı	0,115	H_0 Kabul
2	Bağlı Olunan Kuruluş	Kredi Alırken Sorun	0,600	H_0 Kabul
3	Bağlı Olunan Kuruluş	Kredi Geri Ödemesi	0,169	H_0 Kabul
4	Bağlı Olunan Kuruluş	Kredi Teminatı Sorunu	0,446	H_0 Kabul
5	Bağlı Olunan Kuruluş	Üniversite ile İlişki	0,007	H_0 Red
6	Kuruluş Yılı	Uzman Desteği İhtiyacı	0,533	H_0 Kabul
7	Kuruluş Yılı	Kredi Geri Ödemesi	0,034	H_0 Red
8	Kuruluş Yılı	Kredi Teminatı Sorunu	0,327	H_0 Kabul
9	Kuruluş Yılı	Vergi İçin Kaynak Sorunu	0,293	H_0 Kabul
10	Kuruluş Yılı	Meslek Odaları ile İlişki	0,303	H_0 Kabul
11	Kuruluş Yılı	Üniversite ile İlişki	0,004	H_0 Red
12	İşletme Mülkiyeti	Uzman Desteği İhtiyacı	0,599	H_0 Kabul
13	İşletme Mülkiyeti	Kredi Alırken Sorun	0,049	H_0 Red
14	İşletme Mülkiyeti	Kredi Geri Ödemesi	0,034	H_0 Red
15	İşletme Mülkiyeti	Kredi Teminatı Sorunu	0,167	H_0 Kabul
16	İşletme Mülkiyeti	Vergi İçin Kaynak Sorunu	0,236	H_0 Kabul
17	İşletme Mülkiyeti	Tecrübe Tercihi	0,331	H_0 Kabul

Esnafların sorunlarını ölçülebilir duruma getirmek için çeşitli değişkenlerin birbirleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi önemlidir. Bu doğrultuda 17 farklı bağımsızlık testi yapılmıştır. Bu analizden elde edilen bilgilerin özet görünümü Tablo 8'de sunulmuştur. Yapılan analizler sonucunda, esnafların bağlı oldukları kuruluş ile üniversiteyle olan ilişki, firmanın kuruluş yılı ile üniversiteyle olan ilişki, işletme mülkiyeti ile kredi alım sorunu, işletme mülkiyeti ile kredi geri ödemesi ve işletmenin kuruluş yılı ile kredi geri ödemesi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişkilerde anlamlılık düzeyleri 0,05'ten küçük bulunmuş ve H_0 hipotezi reddedilerek H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Analiz kapsamındaki diğer değişkenler arasında ise anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

5. SONUÇ

Esnaflar, sayısal büyüklüğü dikkate alındığında Türkiye için hem ekonomik hem de toplumsal açıdan büyük öneme sahiptir. Esnaflar, ekonomik ve toplumsal hayatın vazgeçilmez olgularından biridir. Ekonomik, sosyal ve toplumsal kalkınmanın sürdürülebilmesi için esnafların karşılaştıkları problemlerin çözülmesi gerekmektedir. İşsizliğin azalması, üretimin artırılması, hızla değişen piyasa koşullarına uyum sağlanabilmesi için problemlerin yerinde tespit edilerek, sonuç getirici tedbirlerin alınması gerekmektedir. Türkiye'de esnaf ve sanatkârlar, aileleri ile birlikte toplam nüfusun yaklaşık 1/5'ini oluşturmaktadır. Bunun yanında esnaflar, kendi üretim ve ticaretlerinin yanında sanayi kuruluşlarının da yetişmiş eleman ihtiyacını karşılayabilecek potansiyele sahiptir. Özellikle son yıllarda küresel mali krizin etkisiyle esnaflar ciddi sorunlar yaşamaya başlamıştır. Hızla artan ithalat giderleri, artan döviz kurları ve haksız rekabet makro açıdan esnaf ve sanatkârları etkilerken, yetersiz sermaye, yetersiz pazarlama ve finansman problemleri mikro açıdan etkiler meydana getirmiştir. Esnafların özellikle finansal açıdan karşılaştığı problemlerin yerinde tespit edilmesi ve etkin çözüm önerileri getirilmesi önemlidir.

Bu bağlamda, çalışmada Gümüşhane il merkezindeki esnafların yaşadığı finansal sorunlar araştırılmıştır. Çalışmada, verilerin analizde temel istatistik analizlerinin yanında faktör analizi ve Ki-kare analizleri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, inceleme kapsamındaki esnafların yarısından fazlasının işyeri kira olup bu durum ek bir maliyet olarak yansımaktadır.

Gerçekleştirilen faktör analizi sonucunda esnafların sorunları 6 faktör altında toplanmıştır. Bu faktörler sırasıyla kredi faktörü, vergi faktörü, eğitim faktörü, kamu faktörü, meslek odası faktörü ve yerel yönetim faktörüdür. Bunların arasında en göze çarpanı vergi faktörüdür. Katılımcılar vergi sistemindeki sürekli değişiklikler, belirsizlikler ve yoruma açık konular sebebiyle tereddüt yaşamaktadır. Sermayesi kısıtlı olan esnaflar vergi oranlarının yüksek olduğunu, vergi dağılımının adaletsiz olduğunu ve denetimin yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Bu konuda vergi teşviklerinin artırılması ve kayıt dışılığın önlenmesi için gerekli denetimlerin yapılması gerekmektedir.

Esnafların karşılaştığı bir diğer sorun olan sosyal güvenlik konusu incelendiğinde ise sosyal güvenlik sisteminin adil olmadığına yönelik tutumları ortaya çıkmaktadır. Ödenen primlere göre emekli aylıklarının dengesiz olduğu düşünülmektedir. Sosyal güvenlik sisteminin adaletsiz olduğunu düşünen kesim, kayıt dışı işçi çalıştırmayı tercih etmektedir. Bu aşamada farklı ülkelerdeki uygulamaların ve uygulanan katsayılarının neler olduğu örnekleri ile esnaflara ilgili odalar tarafından aktarılabilir. Diğer taraftan denetim mekanizmasının derinleşmesi ve caydırıcı cezaların uygulanması kayıt dışı istihdamla mücadelede etkin rol oynayabilir.

Araştırma kapsamında esnaflar çalışanlarını kendi memleketinden ve tecrübeli insanlardan istihdam etme taraftarıdır. Aynı bölgeden ihtiyaç fazlası iş yerine, sınır ve uzaklık şartı getirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Gümüşhane il merkezinde yerleşim alanı kısıtlıdır ve aynı bölgede çok sayıda aynı sektörde çalışan iş yeri bulunmaktadır. Bu durum optimal kapasiteyle hizmet vermesini sağlamak için bir dezavantaj olarak görülmektedir.

Finansman açısından incelendiğinde ise özellikle yeni kurulan işletmelerin kredi alırken orta derecede sorun yaşadığını, kredi geri öderken de orta derece sorun yaşadığını tespit edilmiştir. Çalışmada tespit edilen bir diğer husus ise esnafların meslek odaları, belediye, valilik, kooperatifler, maliye ve ticaret odaları ile ilişkilerin düşük olduğu olduğudur. Bu iletişim sorunu yeni süreçlerin ve bilgilerin elde edilmesi, teşviklerden haberdar olma ve yeni düzenlemelere adapte olma açısından dezavantajdır. Bu sorunun giderilebilmesi için kamu kurumlarının sahaya inmesi gerekmektedir. Bu bağlamda sorunların yerinde tespiti ve karşılıklı beklentilerin karşılanabilmesi için ilgili kamu kurumlarının ilin ortak problemlerinin çözümünde aktif rol alması gerekmektedir. Bunun yanında yeni kurulan işletmelerin teşvik edilmesi için özellikle kamu bankaları aracılığıyla düşük maliyetli finansman olanaklarının sunulması gerekmektedir.

Ki-kare bağımsızlık testleri incelendiğinde ise esnafların krediler hakkında uzman desteği alma ile kuruluş yılı birbirinden bağımsızken, kredi alırken ve geri öderken yaşanan sorunlarla kuruluş yılı birbirinden bağımsız değildir. Esnaf ve Sanatkarların finansal sorunlarını etkileyen faktörlerden bir tanesinin kuruluş yılı olduğu söylenebilir. Kuruluş yılı arttıkça kredi alırken ve geri öderken yaşanan sorunlar azalmaktadır. Bu durum yeni kurulan işyerlerinin daha fazla finansal sorun yaşadığını göstermektedir.

Vergi unsurlarıyla alakalı sorunlar ile bağımlı olunan kuruluş ilişki derecesi incelendiğinde aralarında bir ilişki olmadığı, diğer bir ifadeyle birbirinden bağımsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bağımlı bulunan kuruluşun vergi kavramıyla alakalı sorunların bir sebebi olmadığı söylenebilir. Vergi unsuru ile alakalı sorunlar ile işyeri kuruluş yılı incelendiğinde kuruluş yılının da vergi ile alakalı sorunları olumsuz etkilemediğini söylenebilir. Vergi unsuru sorunları ile işletme mülkiyeti bağımlılık derecesi incelendiğinde de mülkiyetin vergi için bir sorun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Esnafların kendine özgü yaşadığı sorunların bilimsel perspektiften incelenerek, uygulanabilir çözümler üretebilme ve ilgili otoritelerin konuya olan ilgisinin artırılmasını temel alan bu çalışma sonucunun hem literatüre hem de yerel paydaşlara ışık tutacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aslan, Murat ve Elif Aslan (2012), "The Regulation of Large Retail Firms in Turkey: A Game Theory Based Analytical Model", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 4(8), 89-106.

Aydın, Gamze (2014), *Esnaf ve Sanatkarların İstihdama İlişkin Sorunlarının İncelenmesi*, Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Baykul, Ayşegül (2009), *Isparta İl Merkezindeki Esnaf Sorunları ve Esnafın Yerel Ekonomi İle İlişkisi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Baykul, Ayşegül ve Murat A. Dulupçu (2009), "Isparta İl Merkezindeki Gıda Hizmet Sektöründe Çalışan Esnafın Sorunları Üzerine Bir İnceleme", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2(10), 63-81.

Becker, Gary S. (1983), A "Theory of Competition Among Pressure Groups for Political Influence", **The Quarterly Journal of Economics**, 98(3), 371-400.

Cavcar, Erdoğan, Tuğba Uçma ve Çağrı Köroğlu (2006), "Seyyar Pazar Esnafının Sorunları ve Çözüm Önerileri (Muğla İli Örneği)", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** 5(9), 133-142.

Cengiz, Dicle ve Billur Kılınç (2007), "Faktör Analizi İle 2006 Dünya Kupasına Katılan Takımların Sıralamasının Belirlenmesi", **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, 23(2),2, 351-370.

Cındık, Hicabi, ve Kadri C. Akyüz (1998), "Trabzon İlindeki Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerinin Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri" **Journal of Agriculture and Forestry**, 22, 7-11.

Çam, Handan ve Zeynep Günal (2016), "İşletmelerin Dış Kaynak Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Yapısal Eşitlik Modeli Yaklaşımı İle Belirlenmesi", **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi**, 7(15). 210-229.

Dorambari, Dren. (2014), Kosova KOBİ'lerinin Devlet Teşvikleri ve Finansal Sorunlarına Yönelik Bir Araştırma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Lisans Tezi.

Dönmez, Alican (2013), Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Finansal Sorunları: Karabük İli Örneği Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Met, Önder (2011), "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları: Kırgızistan'da Bir Araştırma", **Sosyo-Ekonomi** 11, 128-143.

Özgener, Şevki (2003), "Büyüme Sürecindeki Kobi'lerin Yönetim ve Organizasyon Sorunları: Nevşehir Un Sanayii Örneği" **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 20, 137-161.

Polat, Yedigâr (2012), Faktör Analizi Yöntemlerinin Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi ve Hayvancılık Denemesine Uygulanışı, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

TESK (2008), Esnaf ve Sanatkâr Raporu Mevcut Durum Sorunlar Öneriler <http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/esnafraporu.pdf>, Erişim Tarihi: 11.01.2015

Torlak, Ömer ve Nurullah Uçkun (2005), "Eskişehir'deki KOBİ'lerin Pazarlama ve Finansman Sorunları Ara Kesiti", **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 5(1), 199-215.

Yücel, Fatih (2008), "Kent Esnaf ve Zanaatkarlarının Ekonomik Sorunları, Tehditler ve Çözüm Önerileri, Kent Esnaf ve Zanaatkarlarının Sorunları ve Çözüm Önerileri", **Toplumsal Güvenlik ve Yerel Siyaset**, 67-73.